

Συλλογή της Νομολογίας

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-184/22 και C-185/22

IK

κατά

KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation eV

(αίτηση του Bundesarbeitsgericht για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 29ης Ιουλίου 2024

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Άρθρο 157 ΣΛΕΕ – Ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης – Οδηγία 2006/54/ΕΚ – Άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', και άρθρο 4, πρώτο εδάφιο – Απαγόρευση έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου – Εργασία με καθεστώς μερικής απασχολήσεως – Οδηγία 97/81/ΕΚ – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης – Ρήτρα 4 – Απαγόρευση μεταχειρίσεως των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως κατά τρόπο λιγότερο ευνοϊκό από ό,τι αντιμετωπίζονται οι συγκρίσιμοι εργαζόμενοι πλήρους απασχολήσεως – Προσαύξηση της αμοιβής καταβαλλόμενη μόνον για τις ώρες πρόσθετης εργασίας τις οποίες πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι μερικής απασχολήσεως πέραν του καθορισθέντος για τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως κανονικού χρόνου εργασίας»

1. Κοινωνική πολιτική – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES – Οδηγία 97/81 – Απαγόρευση διακρίσεων εις βάρος των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως – Άνδρες και γυναίκες εργαζόμενοι – Πρόσβαση στην απασχόληση και όροι εργασίας – Ίση μεταχείριση – Οδηγία 2006/54 – Εθνική ρύθμιση προβλέπουσα την καταβολή προσαυξήσεως της αμοιβής μόνον για τις ώρες πρόσθετης εργασίας τις οποίες πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι μερικής απασχολήσεως πέραν του καθορισθέντος για τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως κανονικού χρόνου εργασίας – Λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως – Δικαιολόγηση – Δεν υφίσταται (Άρθρο 157 ΣΛΕΕ· οδηγία 97/81 του Συμβουλίου, παράρτημα, ρήτρα 4, σημείο 1)

(βλ. σκέψεις 30-38, 40, 42-45, 47, 49-53, διατακτ. 1)

2. Κοινωνική πολιτική – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES – Οδηγία 97/81 – Απαγόρευση διακρίσεων εις βάρος των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως – Άνδρες και γυναίκες εργαζόμενοι – Πρόσβαση στην απασχόληση και όροι εργασίας – Ίση μεταχείριση – Οδηγία 2006/54 – Εθνική ρύθμιση προβλέπουσα την καταβολή προσαυξήσεως της αμοιβής μόνον για τις ώρες πρόσθετης εργασίας τις οποίες πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι μερικής απασχολήσεως πέραν του καθορισθέντος για τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως κανονικού χρόνου

εργασίας – Εργαζόμενοι μερικής απασχολήσεως που είναι κυρίως γυναίκες – Έμμεση διάκριση – Δικαιολόγηση – Δεν υφίσταται (Άρθρο 157 ΣΛΕΕ: οδηγία 2006/54 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρα 2 § 1, στοιχείο β', και 4, πρώτο εδάφιο)

(βλ. σκέψεις 56-61, 63-65, 67, 70-73, διατακτ. 2)

Σύνοψη

Επιληφθέν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Bundesarbeitsgericht (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών, Γερμανία), το Δικαστήριο διευκρινίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η καταβολή προσαυξήσεως της αμοιβής για τις ώρες πρόσθετης εργασίας, η οποία προβλέπεται, στην περίπτωση των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως, μόνον για τις ώρες εργασίας που πραγματοποιούνται πέραν του κανονικού χρόνου εργασίας των συγκρίσιμων εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως, συνιστά «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση και έμμεση διάκριση λόγω φύλου.

Η ΙΚ (υπόθεση C-184/22) και η CM (υπόθεση C-185/22) απασχολούνται ως βοηθοί νοσηλεύτριες μερικής απασχολήσεως από την KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation eV, η οποία παρέχει εξωνοσοκομειακώς υπηρεσίες αιμοκαθάρσεως στο σύνολο της επικράτειας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Οφείλουν, βάσει της συμβάσεώς τους εργασίας, να παρέχουν εργασία κατά χρόνο ίσο με το 40% και το 80%, αντιστοίχως, του κανονικού εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας ενός εργαζομένου πλήρους απασχολήσεως, ο οποίος έχει καθορισθεί βάσει της εφαρμοστέας στον σχετικό κλάδο γενικής συλλογικής συμβάσεως εργασίας στις 38,5 ώρες.

Οι αναιρεσείουσες των κύριων δικών άσκησαν αγωγή ενώπιον του Arbeitsgericht (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών, Γερμανία), προκειμένου να τους αναγνωρισθεί χρόνος αδείας αντίστοιχος με την οφειλόμενη προσαύξηση της αμοιβής για τις ώρες πρόσθετης εργασίας πέραν του χρόνου εργασίας ο οποίος είχε συμφωνηθεί με τη σύμβασή τους εργασίας, καθώς και χρηματική ικανοποίηση. Υποστηρίζουν ότι υπέστησαν λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση απ' ό,τι οι εργαζόμενοι πλήρους απασχολήσεως, για τον λόγο ότι εργάζονται με μερική απασχόληση, και δυσμενή διάκριση λόγω φύλου στο μέτρο που η αναιρεσίβλητη των κύριων δικών απασχολεί κατά πλειονότητα γυναίκες με καθεστώς μερικής απασχολήσεως.

Μετά την απόρριψη των ως άνω αγωγών, οι ΙΚ και CM άσκησαν έφεση ενώπιον του Landesarbeitsgericht Hessen (δευτεροβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών Έσσης, Γερμανία), το οποίο υποχρέωσε την αναιρεσίβλητη των κύριων δικών να καταχωρίσει τον ως άνω χρόνο αδείας στα ατομικά δελτία χρόνου εργασίας τους, πλην όμως απέρριψε το αίτημα των αναιρεσείουσών των κύριων δικών να τους επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση.

Επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το ζήτημα αν οι ΙΚ και CM υπέστησαν «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση ως εργαζόμενες μερικής απασχολήσεως, κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαίσιου για την εργασία μερικής απασχόλησης¹ και έμμεση διάκριση λόγω φύλου, κατά την έννοια της οδηγίας 2006/54².

¹ Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης η οποία συνήφθη στις 6 Ιουνίου 1997 (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο) και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 97/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES (ΕΕ 1998, L 14, σ. 9).

² Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (ΕΕ 2006, L 204, σ. 23).

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Κατά πρώτον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας η καταβολή προσαυξήσεως της αμοιβής για τις ώρες πρόσθετης εργασίας προβλέπεται, στην περίπτωση των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως, μόνον για τις ώρες εργασίας που πραγματοποιούνται πέραν του κανονικού χρόνου εργασίας των συγκρίσιμων εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως συνιστά «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως, κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει καταρχάς ότι η εν λόγω ρήτρα δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς και ότι αποσκοπεί στην εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων στους εργαζομένους με μερική απασχόληση.

Δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι η παρεχόμενη από τις αναιρεσείουσες των κύριων δικών εργασία είναι παρεμφερής εκείνης των εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως, το Δικαστήριο εξετάζει εν συνεχεία το ζήτημα αν υφίσταται διαφορετική μεταχείριση των προσώπων που εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές μερικής απασχολήσεως σε σύγκριση με τα πρόσωπα που εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές πλήρους απασχολήσεως.

Από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι πρόσωπο που εργάζεται ως βοηθός νοσηλευτής μερικής απασχολήσεως πρέπει να πραγματοποιεί τον ίδιο αριθμό ωρών εργασίας με πρόσωπο που εργάζεται ως βοηθός νοσηλευτής πλήρους απασχολήσεως προκειμένου να τυγχάνει προσαυξήσεως της αμοιβής για ώρες πρόσθετης εργασίας, ανεξαρτήτως του κανονικού ωραρίου εργασίας που είχε συμφωνηθεί ατομικώς με τη σύμβαση εργασίας του συγκεκριμένου προσώπου. Ως εκ τούτου, όσοι εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές πλήρους απασχολήσεως τυγχάνουν προσαυξήσεως της αμοιβής λόγω πρόσθετων ωρών εργασίας από την πρώτη μόλις ώρα εργασίας που παρέχεται πέραν του κανονικού ωραρίου τους, ήτοι 38,5 ώρες εβδομαδιαίας εργασίας, ενώ εκείνοι που εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές μερικής απασχολήσεως δεν τυγχάνουν προσαυξήσεως της αμοιβής για τις ώρες εργασίας οι οποίες βαίνουν πέραν του κανονικού ωραρίου που συμφωνήθηκε με τις συμβάσεις εργασίας τους, πλην όμως δεν φθάνουν ή δεν υπερβαίνουν τον κανονικό χρόνο εργασίας που έχει συμφωνηθεί για όσους εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές πλήρους απασχολήσεως.

Συνεπώς, προκύπτει ότι τα πρόσωπα τα οποία εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές μερικής απασχολήσεως υφίστανται «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση σε σχέση με τα πρόσωπα τα οποία εργάζονται ως βοηθοί νοσηλευτές πλήρους απασχολήσεως.

Τέλος, το Δικαστήριο παρέχει στο αιτούν δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου το δεύτερο να είναι σε θέση να εκτιμήσει αν η συγκεκριμένη διαφορετική μεταχείριση μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη από «αντικειμενικό λόγο» κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι η ως άνω έννοια του «αντικειμενικού λόγου» επιτάσσει να δικαιολογείται η διαφορετική μεταχείριση από την ύπαρξη σαφών και συγκεκριμένων στοιχείων που να χαρακτηρίζουν τον υπό εξέταση όρο απασχολήσεως στο ειδικό πλαίσιο όπου εντάσσεται και επί τη βάσει αντικειμενικών και διαφανών κριτηρίων, προκειμένου να μπορεί να διασφαλισθεί ότι η εν λόγω διαφορετική μεταχείριση εξυπηρετεί πραγματικές ανάγκες, είναι κατάλληλη προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και αναγκαία προς τούτο.

Όσον αφορά το ζήτημα αν ο σκοπός που συνίσταται στο να αποθαρρύνεται ο εργοδότης από την επιβολή στους εργαζομένους της υποχρέωσης να παρέχουν πρόσθετη εργασία, πέραν του χρόνου εργασίας που έχει συμφωνηθεί ατομικώς με αυτούς, μπορεί να αποτελεί «αντικειμενικό λόγο», κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού, ο σκοπός αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί, όσον αφορά τους εργαζομένους μερικής απασχολήσεως, δια του καθορισμού ενιαίου κατώτατου ορίου για τους εργαζομένους μερικής απασχολήσεως και για τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως, όσον αφορά τη χορήγηση προσαυξήσεως της αμοιβής για ώρες πρόσθετης εργασίας.

Επιπλέον, όσον αφορά τον σκοπό να αποτρέπεται η δυσμενής μεταχείριση των εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως σε σύγκριση με τους εργαζομένους μερικής απασχολήσεως, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχολήσεως θα ετύγχαναν, όσον αφορά τις ώρες πρόσθετης εργασίας, όμοιας μεταχειρίσεως με τους εργαζομένους μερικής απασχολήσεως, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής της αρχής *pro rata temporis*. Ως εκ τούτου, ούτε ο ως άνω δεύτερος σκοπός μπορεί να δικαιολογήσει τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως και των εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση συνιστά επίσης έμμεση διάκριση λόγω φύλου κατά την έννοια του άρθρου 157 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 4, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2006/54/ΕΚ.

Πράγματι, μολονότι πρόκειται για ένα εκ πρώτης όψεως ουδέτερο μέτρο, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι το συγκεκριμένο μέτρο περιάγει σε δυσμενή θέση σημαντικά υψηλότερο ποσοστό γυναικών απ' ό,τι ανδρών, χωρίς να είναι επιπλέον απαραίτητο η ομάδα εργαζομένων που δεν περιάγεται σε δυσμενή θέση λόγω της ρυθμίσεως αυτής, ήτοι οι εργαζόμενοι πλήρους απασχολήσεως, να αποτελείται από σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό ανδρών απ' ό,τι γυναικών. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει κατά πόσον τα στοιχεία που διαθέτει σχετικά με την κατάσταση του εργατικού δυναμικού είναι βάσιμα και αν μπορούν να ληφθούν υπόψη. Το εθνικό δικαστήριο πρέπει επίσης να εξετάσει το σύνολο των ποιοτικής φύσεως κρίσιμων στοιχείων προκειμένου να κρίνει αν υφίσταται τέτοιο μειονέκτημα, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των εργαζομένων που υπόκεινται στη εθνική ρύθμιση επί της οποίας στηρίζεται η επίμαχη διαφορετική μεταχείριση.

Εξάλλου, η ανωτέρω έμμεση διάκριση δεν μπορεί, όπως δεν μπορεί, για τους ίδιους λόγους, και μια «λιγότερο ευνοϊκή» μεταχείριση των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως σε σύγκριση με τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως, να δικαιολογηθεί, αφενός, βάσει της επιδιώξεως του σκοπού να αποθαρρύνεται ο εργοδότης να επιβάλλει στους εργαζομένους ώρες πρόσθετης εργασίας πέραν του χρόνου εργασίας που συμφωνήθηκε ατομικώς με τις συμβάσεις εργασίας τους, καθώς και, αφετέρου, βάσει της επιδιώξεως του σκοπού να αποτρέπεται η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση των εργαζομένων πλήρους απασχολήσεως σε σύγκριση με τους εργαζομένους μερικής απασχολήσεως.